

BG

BG

BG

КОМИСИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБЩНОСТИ

Брюксел, 2.4.2008 г.

COM(2008) 165 окончателен

БЯЛА КНИГА относно

**исковете за обезщетение за вреди при нарушаване на антитръстовите правила на
Европейската общност**

{SEC(2008) 404

SEC (2008) 405

SEC (2008) 406}

БЯЛА КНИГА относно

исковете за обезщетение за вреди при нарушаване на антитръстовите правила на Европейската общност

1. ЦЕЛ И ОБХВАТ НА БЯЛАТА КНИГА

1.1. Защо е необходима Бяла книга относно исковете за обезщетение за вреди при нарушаване на антитръстовите правила на Европейската общност?

Всеки гражданин или предприятие, които търпят вреди в резултат на нарушаване на антитръстовите правила на ЕО (членове 81 и 82 от Договора за ЕО), трябва да могат да предявят иск за обезщетение срещу страната, причинила вредата. Както бе напомнено от Съда на ЕО през 2001 и 2006 г.¹, това **право на обезщетение на лицата претърпели вреди** е гарантирано от **законодателството на Общността**.

Въпреки изискването за установяване на ефективна правна рамка, която да позволи упражняването на правото на обезщетение да се превърне в реална възможност, и въпреки скорошните признаци на подобрение в тази област в някои държави-членки, **понастоящем на практика лицата претърпели вреди вследствие на нарушения на антитръстовите правила на ЕО рядко получават обезщетение** за понесената вреда. Размерът на обезщетенията, от които претърпелите вреди са лишени, е от порядъка на няколко милиарда евро годишно².

В своята зелена книга от 2005 г. Комисията заключи, че този неуспех в голяма степен се дължи на **различни законови и процедурни пречки** в правилата на държавите-членки, уреждащи исковете за обезщетение за нанесени вреди при нарушаване на антитръстовите правила, предявявани пред националните съдилища. Действително, делата за обезщетение при нарушаване на антитръстовите правила показват редица особености, които често не са предвидени в достатъчна степен от традиционните правила за гражданската отговорност и гражданското производство. Това поражда значителна **правна несигурност**³. Тези особености включват необходимостта от много сложен фактически и икономически анализ, честите случаи, при които решаващи доказателства на разположение на ответника не са достъпни или се укриват, както и често неизгодното за ищеца съотношение риск/обезщетение.

Най-добрият начин за справяне с **настоящата неефективност на исковете за обезщетение при нарушаване на антитръстовите правила** са комбинирани мерки както на общностно, така и на национално равнище, с които да се постигне минимум ефективна степен на защита на правото на обезщетение на претърпелите вреди лица съгласно членове 81 и 82 във всички държави-членки, както и по-равностойни условия и по-голяма правна сигурност в целия ЕС.

¹ Дело C-453/99, *Courage и Crehan*, [2001] ECR I-6297 и обединени дела C-295–298/04, *Manfredi*, [2006] ECR I-6619.

² Виж точка 2.2 от доклада за оценка на въздействието.

³ Пак там, точка 2.3.

Европейският парламент⁴, подобно на други заинтересовани страни, изрази съгласие със заключенията в зелената книга и призова Комисията да изготви бяла книга с подробни предложения за преодоляване на пречките за ефективно предявяване на искове за обезщетение за вреди вследствие на нарушаване на антитръстовите правила.

1.2. Цели, ръководни принципи и обхват на бялата книга

В настоящата бяла книга са разгледани и представени предложения относно варианти на политиката и конкретни мерки, които гарантират в по-голяма степен в сравнение с положението по настоящем, че **всички, претърпели вреди** вследствие на нарушения на конкурентното право на ЕО, **имат достъп до ефективни механизми за обезщетяване, така че да могат да получат пълно обезщетение** за понесените от тях вреди.

Бялата книга следва да се чете заедно с два работни документа на службите на Комисията: а) работен документ на службите на Комисията относно исковете за обезщетение за вреди при нарушаване на антитръстовите правила на ЕО („работния документ“), в който са обяснени по-подробно съображенията, залегнали в бялата книга, и който съдържа кратък преглед на съществуващите достижения на общностното право в тази област; и б) доклад за оценка на въздействието, в който е направен анализ на потенциалните ползи и разходи, свързани с различните варианти на политиката, и обобщение на този доклад.

Основната цел на настоящата бяла книга е да се подобрят правните условия, при които претърпелите вреди лица упражняват правото си съгласно Договора за ЕО на обезщетяване на всички претърпени вреди в резултат на нарушаване на антитръстовите правила на ЕО. Следователно **пълното обезщетение** е най-важният ръководен принцип.

По-голямата ефективност на механизмите за обезщетение означава, че разходите, свързани с нарушенията на антитръстовите правила, се поемат от нарушителите, а не от претърпелите вреди лица и спазващите закона предприятия. Ефективните средства за защита на частните страни също увеличават вероятността за установяване на по-голям брой незаконни ограничения на конкуренцията и за търсене на отговорност от нарушителите⁵. Следователно, **по своята същност**, подобряването на съдебните механизми за обезщетяване ще има също благоприятен ефект по отношение на **възпирането** на бъдещи нарушения и по-доброто спазване на антитръстовите правила на ЕО. Защитата на ненарушената конкуренция е неразделна част от вътрешния пазар и е от значение за изпълнението на Лисабонската стратегия. Културата на конкуренция допринася за по-добро разпределяне на ресурсите, по-висока икономическа ефективност, повече иновации и по-ниски цени.

Комисията следва също и друг ръководен принцип, според който правната рамка за по-ефективни искове за обезщетение при нарушаване на антитръстовите правила трябва да е основана на един действително европейски подход. Ето защо предложените в бялата книга варианти на политиката включват **балансиранни мерки**, произтичащи от **европейската правна култура и традиции**.

⁴ Резолюция от 25 април 2007 г. (2006/2207(INI)).

⁵ Виж доклада за оценка на въздействието, точка 2.1.

Друг важен ръководен принцип на политиката на Комисията е да **продължи стриктното прилагане от публичните органи** на членове 81 и 82 от Договора за ЕО от страна на Комисията и от органите за защита на конкуренцията в държавите-членки. В съответствие с това предложените в настоящата бяла книга мерки целят създаването на ефективна система за правоприлагане от страна на частни лица посредством иски за обезщетение, която допълва, без да заменя или застрашава, правоприлагането от страна на публичните органи.

Като се има предвид изложеното по-горе и в съответствие с изискването на Съда на ЕО *всеки*, който е претърпял вреди вследствие на нарушаване на антитръстовите правила, да може ефективно да упражни правото си на обезщетение, въпросите, разгледани в бялата книга, се отнасят по принцип до **всички категории претърпели вреди лица, всички видове нарушения** на разпоредбите на членове 81 и 82 и **всички икономически сектори**. Комисията също смята, че е подходящо политиката да обхваща както искове за обезщетение, които се основават на предварително установено нарушение от орган за защита на конкуренцията, така и тези, които не се основават на така установено нарушение.

2. ПРЕДЛАГАНИ МЕРКИ И ВАРИАНТИ НА ПОЛИТИКАТА

2.1. Статут: непреки купувачи и колективно обезщетяване

По отношение на правния статут, позволяващ да се предяви иск, Комисията приветства потвърждението от страна на Съда на ЕО, че „**всяко лице**“, което е претърпяло вреда, произтичаща от нарушаване на антитръстовите правила, трябва да може да предяви иск за обезщетение пред националните съдилища⁶. Този принцип се прилага също за **непреките купувачи**, т.е. купувачите, които нямат преки отношения с нарушителя, но въпреки това може да са претърпели значителна вреда поради това, че по дистрибуторската верига им е била прехвърлена незаконно наложена надценка.

Що се отнася до **колективното обезщетяване**, Комисията смята, че съществува очевидна необходимост от механизми, позволяващи обединяване на индивидуални иски от лица, претърпели вреди вследствие на нарушаване на антитръстовите правила. Отделните потребители, а също и малките предприятия, особено тези, които са претърпели **спорадични и с относително ниска стойност вреди**, често са възпирани от предявяване на индивидуален иск за обезщетение поради свързаните с това разноски, забавяния, несигурност, рискове и тежести. В резултат на това много от тях понастоящем **остават необезщетени**. В редките случаи, когато за едно и също нарушение са заведени много индивидуални иски, **процедурите** се оказват **неефикасни** и за ищците, и за ответниците, и за съдебната система.

Ето защо за ефективно решаване на тези проблеми в областта на антитръста Комисията предлага⁷ комбинация от два допълващи се механизма за колективно обезщетяване:

- **представителни иски**, които се предявяват от **квалифицирани организации**, като например асоциации на потребителите, държавни органи или професионални асоциации, от името на установени или, в много ограничени случаи, установими

⁶ *Manfredi* (виж бележка под линия 1), точка 61.

⁷ За съответните основания виж глава 2 от работния документ.

лица претърпели вреди. Тези организации са или i) официално определени предварително, или ii) упълномощени от държава-членка, на ad hoc принцип за определено нарушение на антитръстовите правила, да предявят иск от името на някои или на всички свои членове; и

- **колективни иски с право на участие (opt-in)**, при които претърпелите вреди лица **изрично решават** да обединят своите индивидуални иски за претърпените от тях вреди в един иск.

Като се има предвид, че квалифицираните организации няма да могат или няма да желаят да извършат действия за образуване на производство по всеки иск, необходимо е тези два вида механизми да **се допълват** взаимно, за да се осигури ефективно колективно обезщетяване на лицата, претърпели вреди вследствие на нарушения на антитръстовите правила. Освен това е важно претърпелите вреди лица да не се лишават от правото да завеждат индивидуален иск за обезщетение, ако желаят това. Същевременно трябва да се въведат предпазни мерки, които да гарантират, че една и съща вреда се обезщетява само веднъж.

Тези предложения относно исковете за обезщетение за вреди в областта на антитръста са част от една по-широка инициатива на Комисията за укрепване на механизмите за колективно обезщетяване в ЕС и могат да бъдат развити допълнително в този контекст.

2.2. Достъп до доказателства: разкриване *inter partes*

Делата в областта на конкуренцията се характеризират с разглеждане на особено голям брой фактически данни. Голяма част от **ключовите доказателства**, необходими за доказване на случай на вреди, понесени вследствие на нарушаване на антитръстовите правила, често **се укриват** и тъй като **са на разположение на ответника** или на трети страни, обикновено не са известни с достатъчни подробности на ищеца.

При все че е от съществено значение да се преодолее този структурен **информационен дисбаланс** и да се подобри достъпът на претърпелите вреди лица до релевантни доказателства, важно е също така да **се избегнат отрицателните ефекти от прекалено широките** и обременяващи задължения за разкриване, включително **рискът от злоупотреби**.

Ето защо Комисията предлага в целия ЕС да се гарантира **минимално ниво на разкриване *inter partes*** по дела за обезщетение при нарушаване на антитръстовите правила на ЕО. Като се използва подходът, заложен в Директивата относно правата върху интелектуалната собственост (Директива 2004/48/ЕО), достъпът до доказателства следва да се основава на **представяне на факти** и на **строг съдебен контрол** на основателността на иска и на пропорционалността на искането за разкриване. Ето защо Комисията предлага⁸:

- при **определени условия** националните съдилища да имат правомощието да разпоредят на страните по производството или на трети страни да **разкрият определени категории релевантни доказателства**;
- **условията** за издаване на заповед за разкриване да **включват** изискването ищецът:

⁸

За съответните основания виж глава 3 от работния документ.

- да е представил **всички факти и доказателствени средства**, с които **логично може да се очаква, че разполага**, при условие че те да дават **съществени основания** да се предположи, че е претърпял вреда в резултат на нарушаване на правилата за конкуренция от страна на ответника;
 - да е показал в задоволителна степен пред съда, че полагайки всички усилия, които с основание могат да се очакват от него, **не е в състояние да представи по друг начин исканите доказателства**;
 - да е посочил достатъчно **точни категории** доказателства, които да бъдат разкрити; и
 - да е убедил съда, че въпросната мярка по разкриване е релевантна за делото, а така също е **необходима и пропорционална**;
- да бъде осигурена достатъчна защита на изявленията на предприятията — кандидати за освобождаване от глоби или за намаляване на техния размер, и на разследванията на органите за защита на конкуренцията;
 - с цел предотвратяване на **унищожаването на релевантни доказателства** или на **отказа** за изпълнение на заповед за разкриване, съдилищата да имат правомощието да налагат **санкции** с достатъчен **възпиращ ефект**, включително възможността да постановяват нареждания с неблагоприятни последици за страната, която унищожават или отказва да изпълни заповед за разкриване в граждански производства за обезщетения за вреди.

2.3. Задължителна сила на решенията на националните органи за защита на конкуренцията

Когато **Европейската комисия** установи нарушение на разпоредбите на член 81 или на член 82 от Договора за ЕО, лицата, претърпели вреди вследствие на нарушението, по силата на установената съдебна практика и на член 16, параграф 1 от Регламент № 1/2003 могат да се позовават на това решение като имащо задължителна доказателствена сила при гражданско производство за обезщетения. Понастоящем само в някои държави-членки съществуват подобни правила за **решения** на националните органи за защита на конкуренцията (**НОЗК**), установяващи нарушение на член 81 или на член 82.

Комисията не вижда причина за това окончателно решение⁹ относно член 81 или член 82, взето от НОЗК в Европейската мрежа по конкуренция (ECN), и окончателно съдебно решение на съд, извършващ съдебен контрол, с което се потвърждава решението на НОЗК или с което се установява нарушение, да не бъдат приемани във всички държави-членки като неоспоримо доказателство за нарушение при последващи граждански дела за обезщетение за вреди вследствие на нарушаване на антитръстовите правила.

⁹

Във всички държави-членки решенията на НОЗК подлежат на съдебен контрол. Решенията на НОЗК се смятат за *окончателни*, когато не могат повече да бъдат обжалвани, т.е. решения, които не са обжалвани в приложимите срокове и по този начин са приети от адресатите си, както и решения, които са потвърдени от компетентните съдилища, извършващи съдебния контрол.

Приемането на правило за тази цел ще осигури по-последователно **прилагане** на членове 81 и 82 от отделните национални органи и ще доведе до по-голяма **правна сигурност**. Това също ще повиши значително **ефективността** и **процесуалната ефикасност** на исковете за обезщетение при нарушаване на антитръстовите правила: ако ответниците могат да поставят под въпрос извършеното от тях нарушение на член 81 или 82, установено с решение на НОЗК и евентуално потвърдено от съд, извършващ съдебен контрол, съдилищата, пред които е заведен иск за обезщетение, трябва да преразгледат фактите и правните въпроси, които вече са проучени и оценени от специализиран публичен орган (и съд, извършващ съдебен контрол). Такова дублиране на фактическия и правния анализ води до значителни допълнителни разходи, срокове и невъзможност за преценка, свързани с иска за обезщетение на претърпелите вреди лица.

Ето защо Комисията предлага¹⁰ установяването на следното правило:

- националните съдилища, които трябва да постановят решение по искове за обезщетение на вреди причинени от практики нарушаващи член 81 или 82, по които искове **даден НОЗК** от Европейската мрежа по конкуренция вече е взел **окончателно решение**, с което се установява нарушение на разпоредбите на тези членове, или по които искове **съд, извършващ съдебен контрол**, е постановил **окончателно решение**, с което се потвърждава решението на НОЗК или с което се установява нарушение, **не могат да вземат решения, противоречащи** на посочените решения.

Това задължение следва да се прилага, без да се засягат правото и евентуалното задължение на националните съдилища да искат разяснения по тълкуването на член 81 или на член 82 съгласно член 234 от Договора за ЕО.

Посоченото по-горе правило придава задължителна сила само на окончателни решения, т.е. когато ответникът е **използвал всички средства за обжалване**, и се отнася само до **практиките и предприятието/ята**, за които НОЗК или съдът, извършващ съдебен контрол, е установил нарушение.

2.4. Необходимост от наличие на вина

При **доказано** нарушение на разпоредбите на член 81 или 82 държавите-членки прилагат различни подходи по отношение на изискването за **наличие на вина**, за да може да се получи обезщетение.

В някои държави-членки изобщо не се изисква наличие на вина като условие за получаване на обезщетение при нарушаване на антитръстовите правила или с доказване на нарушението се приема, че тя безспорно съществува. Според Комисията няма политически основания срещу този подход.

Що се отнася до останалите държави-членки, практиката на Съда на ЕО, свързана с условията за гражданска отговорност при нарушения на пряко приложимите разпоредби на Договора за ЕО, като например членове 81 и 82, и принципът за ефективност сочат, че изискванията за наличие на вина в националните законодателства би трябвало да бъдат ограничени. Според Комисията няма основания

¹⁰ За съответните основания виж глава 4 от работния документ.

за освобождаване на нарушителите от отговорност поради липса на вина, освен в случаите, когато нарушителят е допуснал извинима грешка.

Ето защо Комисията предлага¹¹ мярка, с която да се разясни на държавите-членки, които изискват доказване на вина, че:

- когато претърпялото вреди лице е **доказало нарушение на разпоредбите на член 81 или 82, нарушителят следва да бъде държан отговорен за причинените вреди, освен ако не докаже, че нарушението произтича от наистина извинима грешка;**
- грешката е **извинима**, когато разумно лице, полагащо дължимата грижа, не е могло да знае, че въпросното поведение ограничава конкуренцията.

2.5. Обезщетения за вреди

Комисията приветства потвърждението от Съда на ЕО на **видовете вреди**, за които потърпевшите от нарушаване на антитръстовите правила следва да могат да получат обезщетение¹². Съдът подчертава, че претърпелите вреди лица трябва да получат като минимум **пълно обезщетение на реалната стойност на понесените загуби**. Следователно правото на пълно обезщетение се отнася не само до **действителните загуби**, дължащи се на антиконкурентно увеличение на цените, но също и до **пропуснатите печалби** в резултат на всеки спад на продажбите и обхваща **правото на получаване на лихви**.

Поради съображения за правна сигурност и за повишаване на информираността на потенциалните извършители и потърпевши от нарушения, Комисията предлага да **се кодифицират** в законодателен инструмент на Общността **съществуващите достижения на общностното право** относно обхвата на вредите, за които лицата, претърпели вреди вследствие на нарушаване на антитръстовите правила, могат да бъдат обезщетени.

След като бъде изяснен обхватът на обезщетенията, следва да се **изчисли** техният **размер**. Изчислението, което включва сравнение с икономическото положение на претърпялото вреди лице в **хипотетичен сценарий** на конкурентен пазар, често е изключително трудно. То може да се окаже **прекалено трудно** или дори практически невъзможно, ако се прилага строго принципът, че размерът на претърпените вреди трябва винаги да бъде изчислен точно. Освен това значителната работа, необходима за това изчисление, може да се окаже непропорционална на размера на претърпените вреди.

Ето защо, за да **се улесни изчислението на обезщетенията**, Комисията възнамерява¹³:

- да изготви рамка с прагматично и незадължително ръководство за **количествено определяне** на обезщетенията по дела за нарушаване на антитръстовите правила, например посредством **приблизителни методи на изчисление** или **опростени правила за приблизително оценяване** на загубите.

¹¹ За съответните основания виж глава 5 от работния документ.

¹² *Manfredi* (виж бележка под линия 1), точки 95 и 97.

¹³ За съответните основания виж глава 6 от работния документ.

2.6. Прехвърляне на надценката

Ако преките клиенти на извършителя на нарушението изцяло или частично прехвърлят незаконната надценка на своите клиенти (непреките купувачи), могат да възникнат няколко правни проблема. Понастоящем тези проблеми пораждаат висока степен на правна несигурност и затруднения при предявяването на иски за обезщетение за вреди вследствие на нарушаване на антитръстовите правила.

От една страна, възникват проблеми, ако **нарушителят** се позове на прехвърлянето на надценката **като защита** срещу ищеца по иск за обезщетение с твърдението, че ищецът не е понесъл загуби, тъй като е прехвърлил увеличението на цената на своите клиенти.

Комисията напомня акцента, който Съдът на ЕО поставя върху **компенсаторния принцип** и разбирането на Съда, че **всяко претърпяло вреди лице**, което докаже достатъчна причинна връзка с нарушението, трябва да **може да получи обезщетение**. В този контекст, на нарушителите следва да бъде позволено да се позовават на възможността надценката да е била прехвърлена по веригата. Действително, недопускането на този начин на защита може да доведе до **неоснователно обогатяване** на купувачи, които са прехвърлили надценката, и до несправедливо **многократно обезщетяване** за незаконната надценка от страна на ответника. Ето защо Комисията предлага¹⁴:

- на **ответниците** да бъде дадено **правото да се позовават на прехвърлянето като защита** срещу иск за обезщетение за надценката (passing-on defence). Степента на доказване при тази защита следва да не е по-ниска от изискванията, наложени на ищеца за доказване на вредата.

От друга страна, трудности възникват също, ако **непряк купувач** се позове на прехвърлянето на надценката като основа за **доказване на понесената вреда**. Купувачите, които се намират в края или почти в края на дистрибуторската верига, често са най-засегнати от нарушения на антитръстовите правила, но като се има предвид **отдалечеността им от нарушението**, за тях е особено трудно да предоставят достатъчни доказателства за съществуването и степента на прехвърляне на незаконната надценка по дистрибуторската верига. Ако такива ищци не са в състояние да предоставят доказателства, те **няма да бъдат обезщетени** и нарушителят, който може да е използвал успешно възможността за защита, основана на прехвърляне на надценката, срещу друг ищец, който се намира нагоре по веригата, ще запази приходите от **неоснователно обогатяване**.

Ето защо, за да се избегне тази възможност, Комисията препоръчва да се облекчи доказателствената тежест, носена от претърпелите вреди лица, и предлага¹⁵:

- непреките купувачи да могат да се основават на оборимата презумпция, че незаконната надценка им е прехвърлена изцяло.

При обединени, паралелни или последователни иски, заведени от купувачи с различна позиция по дистрибуторската верига, националните съдилища се насърчават да използват в пълна степен всички механизми, с които разполагат съгласно

¹⁴ За съответните основания виж глава 7 от работния документ.

¹⁵ За съответните основания виж пак там.

националното, общностното и международното право, за да избегнат непълно обезщетяване и свръхобезщетяване на вредите, причинени от нарушение на конкурентното право.

2.7. Давностни срокове

Въпреки че давностните срокове имат важна роля за осигуряване на **правна сигурност**, те могат също така да се окажат значителна **пречка** за получаването на обезщетения както при самостоятелни дела, така и при последващи иски, свързани с вече установено нарушение.

По отношение на **началния момент на давностните срокове** е възможно претърпелите вреди лица да срещат практически трудности при продължително или повтарящо се нарушение или когато от тях не може да се очаква да знаят за съществуването на нарушението. Вторият случай се среща често при най-тежките и причиняващи най-големи вреди нарушения на конкурентното право, такива като картели, които често остават в тайна, докато съществуват, а и след това.

Ето защо Комисията предлага¹⁶ давностните срокове да **не започват да текат**:

- в случай на **продължително или повтарящо се нарушение**, преди деня, в който **нарушението е прекратено**;
- преди момента, от който **с основание** може да се очаква, че лицето, претърпяло вреди в резултат на нарушението, **е узнало за нарушението и за вредата**, която то му е причинило.

За да се запази възможността за предявяване на последващи иски, следва да бъдат взети мерки за избягване на това давностните срокове да изтекат, докато **траят действията на публичните органи за прилагане** на правилата за конкуренция, извършвани от органите за защита на конкуренцията (и съдилищата, извършващи съдебен контрол). За тази цел Комисията предпочита варианта, при който започва да тече **нов давностен срок** от момента, в който орган за защита на конкуренцията или съд, извършващ съдебен контрол, приеме решение, с което се установява нарушение, пред варианта за **спиране на давностния срок**, докато трае публичното производство.

Във втория случай за ищите (и ответниците) понякога ще е **трудно да изчислят точно** оставащия срок, като се има предвид, че започването и приключването на производството от органите за защита на конкуренцията не винаги се оповестяват публично. Освен това, ако спирането на давностния срок трябва да се извърши на много късен етап след неговото започване, е възможно да **няма достатъчно време** за подготвяне на иск.

Ето защо Комисията предлага¹⁷:

- да започва да тече **нов давностен срок** от най-малко **две години** от момента, в който **решението за установяване на нарушение**, на което се основава последващ иск, стане **окончателно**.

¹⁶ За съответните основания виж глава 8 от работния документ.

¹⁷ За съответните основания виж пак там.

2.8. Разноски по исковете за обезщетение

Разноските по исковете за обезщетение при нарушаване на антитръстовите правила, както и **правилата за разпределяне на разноските** могат да се окажат решаващ възпиращ фактор за предявяване на иск, като се има предвид, че тези искове могат да бъдат свързани с особено големи разноски и като цяло са по-сложни и по-продължителни от другите видове граждански искове.

Комисията е на мнение, че ще бъде полезно държавите-членки да помислят върху своите правила по отношение на разноските и проучат съществуващите в ЕС практики, за да **се позволи предявяването на основателни искове**, които в противен случай потърпевшите от нарушение не биха предявили, бидейки възпирани от разноските, особено ако тяхното финансово положение е значително по-неблагоприятно от това на ответника.

Трябва да бъде отделено дължимото внимание на механизмите за насърчаване на **решаването на дела в ранен етап**, например чрез постигане на споразумения. Това би довело до съществено намаляване или дори до отпадане на разноските за страните по съдебния спор, а също и на разходите за съдебната система.

Държавите-членки биха могли също да обмислят въвеждане, където това е подходящо, на ограничения на размера на **съдебните такси** за искове за обезщетение за вреди вследствие на нарушаване на антитръстовите правила.

И накрая, държавите-членки се приканват да разгледат своите **правила за разпределяне на разноските** с оглед намаляване на неяснотата за потенциалните ищци по отношение на разноските, за покриването на които може да носят отговорност. Преобладаващият в държавите-членки на ЕС принцип „загубилият плаща“ има важна роля за предотвратяване на завеждането на неоснователни искове. Въпреки това, при определени условия той може също да окаже възпиращ ефект върху претърпевелите вреди лица с основателни искове. Поради тази причина може да се окаже необходимо националните съдилища да бъдат оправомощени да се отклоняват от този принцип, например като гарантират, че ищец, загубил делото, не трябва да понася разноски на ответника, които са неоснователно или злонамерено направени или са по друга причина прекомерно големи.

Ето защо Комисията насърчава¹⁸ държавите-членки:

- да разработят процедурни правила, насърчаващи **постигането на споразумения** по исковете, като начин за намаляване на разноските;
- да определят **съдебните такси** по такъв начин, че те да не се превръщат в прекален разубеждаващ фактор за предявяване на искове за обезщетение при нарушаване на антитръстовите правила;
- да предоставят на националните съдилища възможността да постановяват **решения относно разноските**, с които да дерогират, в някои надлежно обосновани случаи, нормалните правила, прилагани за разноски, за предпочитане при започване на производството. Такива решения относно разноските ще гарантират, че дори и да

¹⁸

За съответните основания виж глава 9 от работния документ.

загуби делото, ищецът няма да понесе всички разноски, направени от насрещната страна.

2.9. Взаимодействие между програмите за освобождаване от глоби или за намаляване на техния размер и исквете за обезщетение

Както за правоприлагането от страна на публични органи, така и за това от страна на частни лица е важно да се гарантира привлекателността на програмите за освобождаване от глоби или за намаляване на техния размер.

При частни искове за обезщетение трябва да се гарантира достатъчна **защита срещу разкриване на изявленията, направени от предприятия** — кандидати за освобождаване от глоби или за намаляване на техния размер, за да се предотврати поставянето на кандидата в по-неблагоприятно положение от останалите съизвършители на нарушението. В противен случай заплахата от разкриване на признания, направени от кандидата, може да има отрицателен ефект върху качеството на показанията му или дори да възпре нарушител от кандидатстване за освобождаване от глоби или за намаляване на техния размер.

Ето защо Комисията предлага¹⁹ такава защита да се прилага:

- за всички **изявления, направени от всички предприятия — кандидати за освобождаване от глоби или за намаляване на техния размер**, във връзка с нарушаване на разпоредбите на член 81 от Договора за ЕО (също и когато националното антитръстово законодателство се прилага паралелно);
- без значение дали заявлението за освобождаване от глоби или за намаляване на техния размер е прието или отхвърлено или не е било взето решение по него от съответния орган за защита на конкуренцията.

Тази защита се прилага, когато разкриването е наредено от съд, било то **преди или след приемане на решение** от органа за защита на конкуренцията. Доброволното разкриване на изявления от предприятия — кандидати за имунитет или за намаляване на глоби, следва да не бъде разрешавано поне докато не се предостави изложение на възраженията.

Допълнителна мярка за гарантиране на привлекателността на програмите за освобождаване от глоби или за намаляване на техния размер може да бъде ограничаването на гражданската отговорност на нарушителите, чието заявление за имунитет е одобрено. Ето защо Комисията предлага да се разгледа допълнително²⁰ възможността за ограничаване на **гражданската отговорност на нарушителите ползващи се с имунитет, само за искове от техните преки или непреки договорни партньори**. Това ще допринесе за увеличаване на предвидимостта и за ограничаване на обхвата на обезщетенията, които трябва да бъдат изплатени от нарушителите, които се ползват с имунитет, без те неоснователно да се освобождават от гражданска отговорност за участието си в нарушение. Те ще трябва да поемат тежестта за доказване на степента, до която да се ограничи отговорността им. Все пак трябва да се разгледат по-специално необходимостта от такава мярка и въздействието, което тя ще

¹⁹ За съответните основания виж глава 10, раздел Б.1 от работния документ.

²⁰ За съответните основания виж глава 10, раздел Б.2 от работния документ.

има върху пълното обезщетяване на претърпелите вреди лица от картели и върху положението на съизвършителите на нарушение, особено на други кандидати за освобождаване от глоби или за намаляване на техния размер.

Комисията би желала да получи коментари относно настоящата бяла книга. Те могат да бъдат изпратени до 15 юли 2008 г. по електронен път на адрес:

comp-damages-actions@ec.europa.eu

или по пощата на адрес:

European Commission
Directorate-General for Competition, Unit A 5
Damages actions for breach of the EC antitrust rules
B-1049 Brussels.

В ГД „Конкуренция“ е стандартна практика да се публикуват предложенията, получени в отговор на обществено допитване. Въпреки това може да бъде поискано тези предложения или част от тях да останат поверителни. Ако желаете те да не бъдат публикувани, моля посочете ясно това на първата страница, като изпратите на ГД „Конкуренция“ и нероверителна версия за публикуване.